

Verksamhetsberättelse för 2025

Inledning

Sveriges 3R-center är ett kompetenscentrum med uppdrag att främja och samordna arbetet med att ersätta (replace), minska (reduce) och förfina (refine) djurförsök.¹ 3R-centret är placerat på Jordbruksverket och har den Nationella kommittén för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål som styrgrupp.²

Inför 2024 beslutade regeringen att ta bort den öronmärkta finansieringen för 3R-centrets verksamhet. Som en konsekvens av detta behövde Jordbruksverket minska kapaciteten i 3R-arbetet. Till skillnad från föregående år är effekten av neddragningen nu fullt synlig, då centret gick in i 2025 i stort sett helt utan påbörjade material att färdigställa från tidigare arbete. Under året har centret haft tre medarbetare och en budget på 3,5 miljoner kronor.

Som en ytterligare konsekvens av neddragningen gav Nationella kommittén i början av året centret i uppdrag att undersöka möjligheten att avveckla kommitténs expertgrupp. Till följd av detta har Jordbruksverket genomfört en föreskriftsändring som ger större flexibilitet i arbetet med expertgruppen.³ Sedan dess har kommittén inte haft någon expertgrupp knuten till sig.

Inför 2025 tog Jordbruksverket fram en ny grafisk profil för sitt arbete. Som en följd av detta har Jordbruksverket också sett över den grafiska profilen hos 3R-centret. Centret har nu en mörkare blå färg på sin logotyp och ett uppdaterat utseende i sitt presentationsmaterial.

Nedan följer en sammanställning av de utåtriktade insatser som centret och kommittén genomfört under året. Det material som publicerats finns tillgängligt på centrets webbplats jordbruksverket.se/3R.

¹ 28 b § förordning (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk.

² 4 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2017:44) om instruktion för Nationella kommittén för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål.

³ 4 a § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2017:44) om instruktion för Nationella kommittén för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål.

Målgrupper

I verksamhetsplanen för 2025 beslutade Nationella kommittén att följande målgrupper skulle vara prioriterade i 3R-centrets arbete under året:

- djurskyddsorgan
- myndigheter
- forskningsfinansiärer
- forskare – med fokus på forskarstuderande
- djurtekniker
- veterinärer och godkända föreståndare.

Genomförda insatser

Råd och uttalanden

3R-centret har publicerat en enklare och mer översiktlig form av råd om skonsammare metoder för

- blodprovstagning
- hantering, habituering och träning
- administrering av läkemedel eller andra substanser.

Centret har också publicerat ett uttalande från Nationella kommittén om inredning och berikning för försöksdjur. Uttalandet finns som en kortare rapport och som en sammanfattande affisch, som kan skrivas ut och sättas upp på lämplig plats.

De råd och uttalanden som publicerats under året finns i engelsk översättning. Centret har också publicerat en engelsk översättning av det tidigare framtagna diskussionsmaterialet om omsorgskultur (Culture of Care).

Nätverksmöten

3R-centret har genomfört fysiska nätverksmöten för följande målgrupper:

- djurskyddsorgan
- djurtekniker
- forskningsfinansiärer
- myndigheter.

Under dessa möten har deltagarna fått information från centret och inbjuda föreläsare samt möjlighet att samtala med varandra om olika frågor.

Centret har också arrangerat tre digitala möten för samtal mellan djurskyddsorganens ordföranden.

Internationella samarbeten och insatser

3R-centret ingår sedan tidigare i två internationella samarbeten med andra 3R-center:

- COST-projektet IMPROVE⁴ och nätverket EU3Rnet som under året hållit ett fysiskt och flera digitala möten för samarbete.
- Konsortiet Togeth3R som i början av året genomförde en webinarieriserie om metoder som ersätter djurförsök i grundforskning.

Under året har centret eller dess medarbetare blivit inbjudna att delta i ytterligare två internationella grupperingar:

- ENAWB⁵ som är ett nätverk för nationella nätverk för djurskyddsorgan.
- ILMERACs arbetsgrupp för djurförsöksfria metoder i livsmedelssäkerhetsbedömningar.⁶

Centret har också tagit på sig uppdraget att vara nationell samordnare för en åtgärd inom det europeiska forskningsområdet. Åtgärden kommer att pågå till 2028 och syftar till att underlätta framtagande, validering och implementering av djurförsöksfria metoder inom biomedicinsk forskning samt testning av läkemedel och medicintekniska produkter.

Under året har Nationella kommittén varit inbjuden att delta i de möten som EU-kommissionen anordnar för medlemsstaternas kontaktpunkter för försöksdjursdirektivet.

Kontinuerligt arbete

I sitt kontinuerliga arbete har 3R-centret

- arrangerat nio öppna lunchwebbinarier
- i samarbete med Jordbruksverkets försöksdjursteam arrangerat två digitala utbildningstillfällen för de regionala djurförsöksetiska nämnderna
- arrangerat 3R-utbildning för en gymnasieklass
- publicerat fem utgåvor av nyhetsbrevet Focus on the 3Rs
- gjort e-postutskick till djurskyddsorgan, djurtekniker och replace-nätverket
- publicerat nyheter på webbplatsen och på LinkedIn

⁴ COST Action CA21139 3Rs Concepts to Improve the Quality of Biomedical Science (IMPROVE).

⁵ European Network of National Networks of Animal Welfare Bodies.

⁶ International Liaison Group on Methods for Risk Assessment of Chemicals (ILMERAC) Working Group on New Approach Methodologies (NAMs).

- gjort mindre uppdateringar till webbplatsen
- kommunicerat med de sex svenska myndigheter som har en 3R-strategi
- i ett samarbete med Kemikalieinspektionen och Statens veterinärmedicinska anstalt finansierat arbete för en expert i OECD-expertgruppen Thyroid disruption methods
- i ett samarbete med Kemikalieinspektionen och Uppsala universitet finansierat arbete med granskning av en valideringsstudie inom OECD
- deltagit i arbetet i den nationella myndighetshubben inom projektet Partnership for the Assessment of Risk from Chemicals (PARC)
- deltagit i ett möte i PARERE-nätverket
- följt EU-kommissionens arbete med att ta fram en färdplan för att fasa ut djurförsök i säkerhetstester av kemikalier
- planerat och anordnat Nationella kommitténs sammanträden.

I centrets kontinuerliga arbete ingår också att delta i nationella och internationella seminarier för att ge presentationer om 3R och centrets verksamhet. Under 2025 har centret och kommittén på olika sätt presenterat sin verksamhet vid följande tillfällen:

- Seminariedagen BME@LiU på Linköpings universitet.
- FELASA kongressen.
- Årligt 3R-seminarium arrangerat av Göteborgs universitet och AstraZeneca.
- Djurskyddskonferensen.
- Danmarks 3R-Centers symposium.
- Vetenskapsrådets seminarium om aktuella djurförsöksfrågor.

Centret har också fått möjlighet att berätta om sin verksamhet i en artikel i Danmarks 3R-Centers årsberättelse för 2024 samt i ett avsnitt av Vetenskapspodden i Sveriges Radio.